

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

תוכן

- א. ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה.....1
- ב. אף מכשפה בסקילה.....2
- ג. נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו.....3
- ד. ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך ... דומיא דלבישה דאית ביה הנאה ... אף כל צמר ופשתים.....3
- ה. הכנף מין כנף ... צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינן במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין.....7
- ו. דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר.....10

דף ד.

א. ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה

כל¹ יבמה שדינה שתחלוץ ולא תתייבם, הרי זו נוטלת כתובתה. וכן אם היה יבמה מוכה שחין או שאר מומי אנשים, חולץ לה ונוטלת כתובתה. ואין כופין אותה ליבום² דדרשינן סמוכים דכתיב (דברים כה פסוק ד) לא תקסם שור בדישו וסמיד ליה (שם פסוק ה) כי ישבו אחים יחדו וגו', לומר אף על גב דיבמה יבא עליה בעל כרחה, בזו אין חוסמין טענתה אם יש לה טענה הוגנת כזו שלא תתייבם לו, אלא חולץ לה ונותן לה כתובתה.

וכן הדין לדירן דקי"ל מצות חליצה קודמת, אע"פ שאין כופין אותו לחלוץ, צריך ליתן לה כתובה מיד שהרי דינה כחלוצה³. ואפי' היו המומין ההם בבעלה, יכולה היא לומר לאחיד הייתי יכולה לקבל, ולך איני יכולה לקבל.

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קסה ד

² לבוש שם. אפילו למ"ד מצות יבום קודמת.

³ ועיין מ"ז שם ס"ק ו שאע"ג שישנה תקנת קבילות בחלוקת הנכסים. מכל מקום הטעם לתקנות הקהלות בזה מבואר בת"ה סי' ר"כ משום תקנות עיגון שראו כמה פעמים שבאו הנשים לידי עיגון משום דזימנין דחפץ הוא ליבם והיא אינה רוצה משום דסניא ליה חשו שלא תתענג ע"כ תקנו שיחלקו הנכסים ויסכימו שניהם לזה לחלוץ. ולפי זה נראה דבאותן שכופין אותו לחלוץ אפילו בזמנינו, אין לו כלום אלא היא נוטלת כתובתה והמותר ליורשי המת ואין לחולץ שום זכות על זה יותר משאר אחין. ולפי"ז כל שכן במוכה שחין ומומין דילפי ליה הכא.

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ב. אף מכשפה בסקילה

המכשף חייב סקילה והוא שעשה מעשה כשפים, אבל האוחז את העינים והוא שיראה שעשה והוא לא עשה, לוקה מכת מרדות⁴.

כיצד מעשה המכשף שמשנין על ידי כשפים⁵ טבע הדבר המסודר מן השמים, שבמעשה הכשוף משנין הדבר להפך ממה שהוא, כגון לעשות מן המטה נחש, כמו שעשו חרטומי מצרים בלהטיהם, שהם מעשה כשפים⁶.

י"א⁷ שדברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן⁸, וכל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה, אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת⁹, ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך. וי"א¹⁰ שיש בדברי הכישוף ממש, אלא שהתורה אסרתם, וכן עיקר להלכה.

⁴ רמב"ם עבודת כוכבים פי"א הט"ו, ובר' יהושע הנגיד מבני בניו של הרמב"ם בתירוץ ב הובא בכ"מ שם וכן הוא בתירוץ אחד בשו"ת הרדב"ז ח"ה ללשונות הרמב"ם סי' אלף תרצה (תקפה). אי נמי וכו'. שאם התרו במאחז את העינים משום מכשף אינו לוקה אבל אם התרו בו משום מעונן לוקה, וכן אם התרו בו משום שניהם לוקה משום מעונן ולדעה זו, כל אוחז את העינים, אף על פי שאותו מעשה התמהון שנראה לבני אדם לא אינו באמת המעשה שעשה אלא שנדמה להם כך, מכל מקום הוא צריך לעשות איזה שהוא מעשה עד שאוחז עיניהם להידמות להם כך, שאם לא כן הרי הוא לאו שאין בו מעשה ואין לוקים עליו

⁵ שו"ת ריב"ש סי' צ"ב, ובגמ' חולין ז' ב' סנהדרין ס"ז ב' למה נקרא שמן כשפים שמכחישים פמליא של מעלה ופירש"י שעל מי שנגזר לחיות ממיתין אבל בריב"ש שם כתב "עוד שאלת. מה שאמרו רז"ל (חולין ז.). למה נקראו שמם כשפים שמכחישים פמליא של מעלה; אם הוא לשון כחש וכזב, או הוא לשון כחישה ותשות כח תשובה. ודאי לשון כחש הוא, לפי שמשנין על ידי כשפים טבע הדבר המסודר מן השמים"

⁶ ואמרו רז"ל במדרש, (שמות רבה ט' י"א) שהם נעשים ע"י מלאכי חבלה; והמלה מגזרת אש לזה, להבה תלהט רשעים (שם) ועיין ברבינו בחיי שמות פכ"ב פס' יז "ענין הכשוף הוא חבור דברים חלוקים זה מזה וכאשר יחבר אותם הדברים למטה זה עם זה כן יתחברו ויתערבו הכחות אשר למעלה זה עם זה ותצא מביניהם פעולה נפלאה נכרית, ואיסור כלאים נוטה לזה קצת" ועיי"ש עוד.

⁷ רמב"ם שם הט"ז, אולם בהגר"א בשו"ע יו"ד סי' קע"ט ס"ק י"ג כתב וז"ל "והוא (הרמב"ם) נמשך אחר הפילוסופיא ולכן כתב וכו' הכל הוא שקר אבל כבר הכו אותו על קדקדו והפלוסופיא הטתו ברוב לקחה לפרש הגמ' הכל בדרך הלצתי ולעקור אותם מפשטן וכו' איני מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם אלא כל הדברים כפשטן"

⁸ "והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן" וגו' (שם) ⁹ ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונמשו כל דרכי האמת בגללן (שם)

¹⁰ וכן משמע ברמב"ן שמות פ"ז פס' יא בלהטיהם – אמרו רבותינו (סנהדרין סז ב) שהם מעשה כשפים ועל ידי מלאכי חבלה הם נעשים, והמלה מגזרת אש לזה, (תהלים קד ד), להבה תלהט רשעים (שם קו יח) והענין, כי הם נעשים על ידי לוחטים, מלאכי אש, מלהטת באדם ולא ידעו ותבער בו ולא ישים על לב, כענין

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

ג. נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו

למרות שאשת אביו אסורה לו מן התורה¹¹, וכן בת אשתו ובת בתה ובת בנה, ואשת אחיו ואשת בנו אסורות לו מן התורה בין שהיא אשתו מן הנשואין בין מן האירוסין, בין בחיי אביו בין כשמת אביו או גירשה. אבל אם אנס אביו אשה, מותרת לו וכן בנו או אחיו או אחי אביו שאנס אשה או פיתה אותה הרי זו מותרת לו וישאנה שלא נאמר אלא אשת ואין כאן אישות. וכן בת אנוסתו או פילגשו¹², מותרת לו לאחר מיתתה.

דף ד:

ד. ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך ... דומיא דלבישה דאית ביה הנאה ... אף כל צמר ופשתים

אמרה תורה (ויקרא יט פסוק יט) ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך "ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך", ובפסוק אחר כתוב (דברים כב פסוק יא) לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדו הזהירנו מלבוש בגד ארוג בעמר ופשתים¹³. ודרשו חז"ל לאסור כל לבישה או העלאה על גופו בכל סוגי בגדים שיש בהם חיבור צמר ופשתים

ויגל ה' את עיני נער אלישע והנה רכב אש וסוסי אש (מ"ב ו יז). ואולי יקראו כן המלאכים השוכנים באויר בגלגלי היסודות שקורין אותם שרים. ועוד אבאר בעזרת הצור (ויקרא מז ח, יז, דברים יח יט). אבל "בלטיהם" (להלן ח ג) אמרו (סנהדרין סז ב) שהם שדים, והמלה נגזרת ממלת "לט", דברו אל דוד בלט (ש"א יח כב), כי השדים באים בלט, כי הם בעלי גופות מאויר שאינו נרגש, וזהו שאמר "להכמים ולמכשפים", כי חכמי ההשבעות ואסיפת השדים היו ראשיהם וזקניהם, "וחרטומי מצרים" יכלול את שניהם. ולא ידענו גזרת המלה. ואמר רבי אברהם כי היא לשון מצרי או לשון כשדי, כי לא מצאנו רק בדברי שניהם. והקרוב בדברי רש"י (בבראשית מא ח) שהיא מלה ארמית מורכבת, חר טמי, הנחרים בעצמות, כי נודע הוא כי רוב האומנות בעצמות מתים או בעצמות חיות, כענין שהזכירו בידעוני (סנהדרין סה ב) וכן כתב בשו"ת הריב"ש סימן צב.

¹¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז טו ה, יג

¹² כ"ש שם יב

¹³ סהמ"צ ל"ת מב

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ממה שנאמר לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו למדנו שאין אסור בכלאים אלא הצמר והפשתים¹⁴. וצמר האסור אינו אלא צמר רחלים (שהם נקבות הכבשים) וצמר אילים¹⁵ (שהם זכרי הכבשים) עם פשתן¹⁶.

הסיבים והבדים הסינטטיים שבזמננו מותרים¹⁷, בין עם צמר ובין עם פשתים.

צמר¹⁸ של רחל בת עז אסור עם הפשתן משום מראית עין¹⁹ ועוד גזרו חז"ל משום מראית עין על חמשי עם הצמר מפני שדומה לפשתים ועל הכלך (הוא מין צמר שגדל בכרכי הים על האבנים שבים) עם הפשתן לפי שדומה לצמר²⁰. ובזמננו שהחמשי מצוי והכל מכירין בו²¹ אין בו משום מראית עין ומותר עם הצמר ועם הפשתים²².

יש אומרים שאף הקנבוס במקום שאינו מצוי אסור עם הצמר²³. אבל בזמננו גם הקנבוס מצוי ומותר²⁴. ויש מחמירים²⁵ שלא לתפור בגד צמר בקנבוס לבן כי אם בקנבוס צבוע²⁶.

¹⁴ הטור ביו"ד סי' רחצ וכתב במשנה ראשונה בפ"ט דכלאים שפשתים הוא לשון מקרא ופשתן הוא לשון משנה וגמרא

¹⁵ שו"ע שם סעיף א ומבואר בירושלמי שאיסור כלאים נוהג בין בצמר צבוע ובין באינו צבוע. וכתב בספר בית הלל דצמר אף כשהוא עדיין מחובר לעור מיקרי צמר ואסור משום כלאים, ומבואר ברא"ש שגם הנעשה מפסולת הצמר אסור משום כלאים

¹⁶ ופשתן הוא הנקרא ליינען (באנגלית Linen) ועי' בית יצחק יו"ד ח"ב סי' קלב דאף פשתן צבוע בכלל כלאים. ועי' דרך אמונה ה"א ד"ה מפני מראית עין.

¹⁷ שאינם לא בכלל צמר ולא בכלל פשתן. ואף משום מראית עין לא שייך לגזור, מפני שמצויים כיום לרוב, ורוב הבדים בזמננו (כגון טרילין, פוליאסטר וכדומה) הם מחומרים סינטיים. ועכ"פ מעורב בהם חמרים סינטיים. מלבדושי ישע"כ פ"ב סעי' ה

¹⁸ שו"ע שם סעי' ב

¹⁹ ומשמע שאיסורו אינו אלא מדרבנן, כמו שירים וכלך. ועי' בכסף משנה ובביאור הגר"א שכתבו דבגמרא משמע שאסור מדאורייתא אלא שאין לוקין עליו, ועי' שו"ת אמרי נועם ח"א סוף סימן א.

²⁰ שם סעי' א ובב"ח שם אסר גם משי וכלך זה עם זה כתב הגרעק"א בשם הב"ח שאם הוא תפור באופן שאין איסור דאורייתא יש להקל בהדרי חדרים. ואילו הגרעק"א ס"ל שאם התפר הוא תחת הבגדים באופן שאפילו בשוק אין בו משום מראית עין יש להקל אף באיסור דאורייתא. ובעין זה כתב במ"ב סימן י סק"ל.

²¹ השי"ך העתיק בשם הב"ח בפשיטות דנוהגים היתר אע"פ שלא נמצא מי שמכירו כי אם על המעט וכו'. וכבר העיר הגרעק"א שהב"ח לא החליט כן, ובערוה"ש כתב דמ"ש הכל מכירין בו, אין הכוונה להבחין, בינו לשאר מינים, אלא שהכל מכירין שיש מין כזה ותולים בהיתר ולא באיסור. ועי' שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' נד.

²² והא שהתירו בזמננו מה שנאסר עפ"י חכמים ולא אמרינן שצריך מנין אחר להתירו. כתב בתפא"י עפ"י דברי הט"ז באו"ח סי' שלט סק"ג, דמידי דלא שכיחי לא בעינן מנין אחר. ועוד תירץ עפ"י דברי המג"א בס"ט סק"ז דבאיסור שמעמו ידוע לא בעינן מנין אחר. וכ"כ בתוס' אנשי שם במשניות שם בשם הרמ"ז.

²³ ועי' בגליון מהרש"א בשם שו"ת דבר שמואל שאין לנו להוסיף מעצמנו איסור מפני מראית עין.

²⁴ שו"ע שם סעי' ב וש"ך ס"ק ב

²⁵ רמ"א יו"ד שב סוף סעיף ב

²⁶ "משום שקנבוס לבן נראה כפשתן. וצ"ע אי מיירי אף במקום שהקנבוס מצוי. שוב ראיתי בשו"ת מוטו"ד סימן קיד שהביא בשם הגה"צ הר"מ מפרעמישלאן שרצה לחשוש שלא לתפור המלית בצמר גפן מפני שדומה לפשתן ויש חשש מראית עין, והעלה שאין לחשוש לכך (ומחדש שאין חוששין למ"ע אלא במקום שיש בצד האיסור הנאה, אבל בלא"ה אין חוששין) ועוד שהרי הרמ"א לא כתב אלא שיש מחמירים בקנבוס לבן, ומשמע

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

בגד שיש בו כלאים אסרה תורה בין בלבישה ובין בהעלאה, ודוקא כשהוא דרך לבישה או העלאה דרך חימום²⁷, ולפיכך אסור להתכנסות בדבר שיש בו כלאים ויש אופנים שאסורים מדרבנן כמו שיתבאר.

הלובש כלאים ואינו מתכוין להנאתו²⁸, כגון שלובשן כדי להעביר המכס²⁹, או מוכר כסות שלובשן כדי להראות מדתו³⁰, יש אסורים³¹. ויש מתירים³².

הרוצה לקנות בגד ולובשו לראות אם הוא כמדתו יש אומרים³³ דלכו"ע אסור. ואין למחות ביד המקילים בזה³⁴.

אם אינו לובש ממש אלא מעלה עליו שלא כדרך לבישה, כגון מוכרי בגדים שסוחבים על כתפיהם הבגדים ממקום למקום. או חייט התופר הבגד ומניחו

שאינו מעיקר הדין. ואיך נגזור בצמר גפן יותר מבקנבוס. ואף הרמ"א לא החמיר בקנבוס רק מפני שיותר קל לתפור בפשתן כמ"ש הרשב"א, אבל בצמר גפן לא שייך טעם זה. מלבושי ישע פ"ב ס"ק יט

²⁷ תניא בספרי (פ' תצא) לא תלבש שעטנז אין לי אלא שלא ילבש מנין שלא יתכסה תלמוד לומר לא יעלה עליך. יכול לא יפשיילנו לקופה לאחוריו תלמוד לומר לא תלבש, לבישה בכלל (לא תעלה) היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר מה לבישה מיוחדת שהיא הנאת הגוף אף כל הנאת הגוף וכיוצא בזה איתא בירושלמי (פ"ט דכלאים ה-א) וסיום הדרשה שם, ת"ל לא תלבש מה מלבוש מיוחד דבר שהוא מהנה את הגוף אף כל דבר שהוא מהנה את הגוף. ובש"ס דילן (יבמות ד' ד' ע"ב) אי כתב רחמנא לא יעלה עליך הו"א כל דרך העלאה אסר רחמנא ואפילו מוכרי כסות כתב רחמנא לא תלבש דומיא דלבישה דאית ביה הנאה, ואי כתב רחמנא לא תלבש הו"א דוקא לבישה דנפיש הנייתה אבל העלאה לא כתב רחמנא לא יעלה עליך.

²⁸ שו"ע ונו"כ יו"ד שא סעי' ה

²⁹ דעיקר העברת המכס הוא מפני שאינם גובים מכס מדבר שהוא לבוש והרי הוא מתכוין שיהיה דרך מלבוש ולכך אסור "א"כ נראה דאם נותנין מכס גם מבגדים אלא שלובשו כדי שלא יראה את הבגד ויקחו מכס מותר דהא אינו מכוין שיהא דרך מלבוש" (פ"ת שם ס"ק ד)

³⁰ במשנה ב דכלאים תנן, אין עראי לכלאים ולא ילבש כלאים אפילו ע"ג עשרה אפילו לגרב את המכס. ומשמע דאע"פ שאינו מתכוין לשם לבישה אסור ואילו לקמן (במשנה ה) תנן מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכונו וכו' וכתבו הר"ש והרא"ש דהנך מתני' פליגי, דמשנה ב איתא כמ"ד דבר שאינו מתכוין אסור, ומשנה ה איתא כמ"ד דבר שאינו מתכוין מותר. וסיימו דהלכה כמ"ד דבר שאינו מתכוין מותר. וכן פסק הטור אבל הרמב"ם פסק להלכה את שתי המשניות, בהלכה יח דאסור ללבוש כלאים כדי להכריח את המכס. וגם פסק בהלכה זו ומוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכונו וכו'. וכתב בכ"מ ובב"י בטעם הרמב"ם דאפילו למ"ד דבר שאינו מתכוין מותר מודה בהא דלגנוב את המכס דאסור דכיון שהוא לובש ממש הכלאים הרי עבר על לא תלבש, ובין מתכוין ובין אינו מתכתן לוקה אבל מוכרי כסות ותופרי כסות שאינם לובשים ממש אלא מעלים עליהם שלא כדרך לבישה מותר אם אינו מתכוין והש"ך מיישב שיטת הרמב"ם דלהעביר המכס. כיון דעיקר העברת המכס הוא מפני שאינם גובים מכס מדבר שהוא לבוש הרי הוא מתכוין שיהיה דרך מלבוש והוי דבר המתכוין אבל במוכרי כסות אין כוונתו אלא כדי שיראו הבריות ויקנו ממנו ועיין שו"ת חו"י סי' קפח

³¹ המחבר שם והוא כדעת הרמב"ם והרמ"א כתב כדעת הרא"ש שאינו מתכוין מותר

³² דעת הרמ"א שם סעי' ו ובמנ"א סי' יט ס"ק ב משמע שפסק כדברי הרמ"א ועיין מ"ב סי' תרצ"ו ס"ק א נמי משמע כן

³³ דוה ודאי נחשב ככונת לבישה. הכמת אדם כלל קו ס"ק ב

³⁴ שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' טו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת יבמות

על יריבו ואינו מתכוין להנאתו, לכו"ע מותר. ומ"מ הצנועים נמנעים גם מזה אבל אם מתכוין להגן מפני שמש או גשמים וכיו"ב אסור.³⁵

אסור ללבוש בדרך לבישה כלאים, אפילו אם אינו מתכוון לשום הנאת הגוף רק להציל בגדיו מטינוף, שכל שהוא לבישה ממש אסור בכל ענין, כיון שעל כל פנים מכוון לבישה זו, לפיכך אף הלובש בגד כלאים ואינו נהנה ממנו כגון שלובש עשרה בגדים זה על גב זה³⁶, אסור. אבל אם אינו לובש ממש כי אם כהעלאה, מותר אם אינו נהנה³⁷.

הנאת כלאים האסורה, היא להצלת גופו מן הקור או מן החום, וכן להגן על גופו מפני הגשמים או מפני הלכלוך, ואפילו שלא בעזרת מלבוש, אבל להצלת בגדיו מטינוף אם אין להם עזרת מלבוש מותר³⁸.

לפיכך אסור ללבוש מעיל או שכמיה משעטנו, אע"ג שכוונתו להציל מטינוף, וכ"ש אם כוונתו להציל מגשמים, אבל ערדליים שלובש על נעליו אם מפני הטינוף מותר, ואם מפני שלא ירטבו נעליו אסור. יש מתירים³⁹.

העלאה שאינה על גופו ואינה נוגעת בבגדיו, אע"פ שמגין עליו מפני הקור או מן החום מותרת, ולפיכך אהל שהוא כלאים מותר לישיב תחתיו⁴⁰. וכן מותר לפרוס בגד כלאים על גיגית שרוחץ בה או בריכה מחוממת, כדי להעמיד החום.

וכן מותר לישיב בעגלה או כלי רכב שגגו עשוי מכלאים, ואנשי מעשה נוהרים מכך. ומ"מ צריך ליזהר לא לגעת בכלאים ויזהר בכל אלה שלא יגע בגופו בהם⁴¹.

וכן מותר להשתמש במטריה או מניפה העשויים מכלאים⁴².

³⁵ שו"ע שם סעי' ו

³⁶ הרמב"ם (שם בהלכה יח) כתב בהדיא, לא ילבש אדם כלאים עראי ואפילו על גבי עשרה בגדים שאינו מהנהו כלום. וכ"כ הר"ש בפירושו המשנה. וכתב הכ"מ שם שלדעת הרמב"ם לוקים אע"פ שאינו נהנה (ובספר כל המצוה סי' קמט כתב דלדעת הרמב"ם ג"כ בעינן לבישה לשם איזה תכלית כגון להתניפות או שלא יכירוהו וכדומה. אבל אם לובש בלי השגת שום מבוקש אינו אסור מן תורה כי אם מדרבנן. עי"ש) ובספר בינת נבונים הביא ראייה מדברי התוס' (נדה דף סא ע"ב) דס"ל דבלי הנאה מותר. מדכתבו שם גבי תכריכי המת שמותר לעשותם מכלאים ואין כאן משום לועג לרש. משום דאפילו לחי כי האי גוונא דומיא דמת מותר כיון דאין מתנהה כלל אמנם אפשר לדחות דבריו דכוונת תוס' שבמת אינו דרך לבישה וכה"ג בחי מותר וכ"כ בבגדי ישע פ"ד ס"ק א

³⁷ חכמת אדם כלל קו סעי' ב

³⁸ חכמת אדם שם וסעי' כא

³⁹ עיין בגדי ישע שם סוס"ק יא בשם האור שמח שהתיר ערדליים דחשיב מפני הטינוף ואינו דרך לבישה דלא נעשה אלא להגן על הנעל והוא שם השיג עליו דעכ"פ כוונתו להציל עצמו שלא ירטב שכשמנעליו רטובים חודרים לרגליו, ולפ"ז אם משום טינוף מותר שודאי אינו אלא להגן על נעליו.

⁴⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד שא סעי' א ומ"ז ס"ק א ש"ך ס"ק יא

⁴¹ מ"ז שם ס"ק ב

⁴² מלבושי ישע פ"ד ס"ק יא

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

איסור כלאים נוהג בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות ואסור גם בבגדים שאולים, ואפילו מנכרי⁴³.

ה. הכנף מין כנף... צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן שאר מינין פוטרין שלא במינן אין פוטרין

דעת השו"ע⁴⁴ לפסוק כתנא דבי ר' ישמעאל שאין חייב בציצית מן התורה, אלא בגד של פשתים או של צמר רחלים, אבל בגדי שאר מינים אין חייבים בציצית אלא מדרבנן. ודעת הרמ"א לפסוק כרבא שלהלכה כל ציצית מכל מיני הבגדים חיובה מן התורה. וירא שמים יחמיר על עצמו⁴⁵, וכן והרוצה לקיים מצוה זו מן המובחר יזהר שיהיה לו טלית גדול וטלית קטן של צמר לבן, ויטיל בהם ציצית של צמר לבן, ובוה מקיים מצות ציצית בלי שום פקפוק⁴⁶. ובמעשה רב⁴⁷ כתוב שהגר"א הלך בטלית קטן של שאר מינים וכן נהג מרן החזו"א זצ"ל.

כתוב אחד אומר (במדבר טו פסוק לח) וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן פְּתִיל תְּכֵלֶת שאין צריך לומר הכנף שהרי כבר נאמר (שם) וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם וְמִה תִּלְמוּד לומר הכנף ללמדך שתהא הציצית נעשית ממינן הכנף

⁴³ הנוך מצוה תקנא

⁴⁴ שו"ע ונו"כ או"ח ט א

⁴⁵ אך הישן בציצית בלילה אינו חייב להחמיר בזה אלא יכול לישן בציצית משאר מינים א"א בוטשאמש סי' כא ד

⁴⁶ שו"ע הרב שם ד, מ"ב שם ג ו קיצשו"ע סי' ט' סעי' י"ב, בן איש חי פ' נח אות א', כה"ח סק"ה, ובהליכות שלמה פ"ג הערה כ"ה בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל שכן צריך לכתחילה לילך בט"ק של צמר לקיים המצוה מדאורייתא לכו"ע, שו"ת אור לציון ח"ב פ"ב הערה ג' שכל שכן שצריכים להקפיד על כך בני ספרד לצאת דעת המחבר שמה"ת חייבים רק בכנף צמר, תשובות והנהגות ח"א סי' י"ח, ובשו"ת אנ"מ האו"ח ח"א סי' ב' וח"ב סי' א' וח"ג סי' א' וח"ד ח"ג סי' נ"ב האריך בחשיבות הענין בצורך לשמור על מנהג ירא השם שהיו מקפידים על ט"ק מצמר דווקא ואפילו בימי הקיץ החמים, ושכן הוא נהג.

⁴⁷ אות יז מובא בשו"ת הלכות שם א, ובאורחות רבנו ח"א עמ' י"ח שכן נהג הגר"י קניבסקי זצ"ל וכמה פעמים נאמרו בזה, א. דדרכם היה ללבוש כתונת מפשטן, וחשש לדעת רבינו יונה שאין ללבוש בגד צמר על בגד פשתן ללא הפסק – שיה אליהו מנכד הגר"א אות ט"ו, ליקומי דינים מהגרנ"ה הלוי, ב. ועוד שם ששמע מהגר"ש סלנט זצ"ל שבלא"ה היה הולך מעוטף בטלית ותפילין כל היום, והטלית היה של צמר, ג. ובס' ציצית הלכה פסקה הערה 26 מביא מהגר"ח קניבסקי שליט"א שהחזו"א אמר לו שהגר"א רצה לפרסם ההלכה שאף בשל צמר נפן (כותנה) יוצאים ידי חובת ציצית, והוסף החזו"א שלכן גם הוא נוהג כן, ד. בס' הליקוטיו המובא במעשה רב החדש כי בזה יכול לשמור המצוה כל ימיו, כי בגד צמר מתקלקל ומתלכלך מהר. ואולי חששו שיאמרו הטועים שחייבים להקפיד דווקא על צמר כדי לצאת ידי חובה, היו נמנעים כלל מללכת בט"ק, עקב הקושי הקיים בט"ק של צמר בימים החמים, וגם שקשה לכבס ומתבלה מהר וכו'.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

דוקא, לפיכך אם הטלית של משי⁴⁸ צריך לעשות הציצית של משי. וכתוב אחד אומר (דברים כב פסוק יא – יב) לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדלים תעשה לך על ארבע פנפות פסותך אשר תכסה בה. משמע שהציצית נעשית מהצמר או מהפשתים דוקא. הא כיצד – ציצית של צמר או של פשתים פוטרין בין בטלית של צמר או פשתים בין בטלית של שאר מינים⁴⁹, ועל זה נאמר צמר ופשתים יחדו גדלים תעשה לך.

ולפיכך הלוכך חלובש ציצית כותנה יטיל בה ציצית צמר או כותנה בלבד, והמנהג להטיל תמיד ציצית צמר. ויש שכתבו שכל ירא שמים יחמיר לעצמו לעשות ציצית של כותנה בטלית של כותנה וכן בשאר כל המינים⁵⁰. ציצית של שאר מינים אין פוטרין אלא בטלית העשוי ממין הציצית, כגון ציצית של משי בטלית של משי, ושל קנבוס בטלית של קנבוס⁵¹.

בכל התורה לא נקרא צמר סתם אלא צמר כבשים – רחלים או אילים זכרים בלבד⁵², אבל של עזים נקרא נוצה, ושל גמלים ושל ארנבים אף על פי שהם נקראים צמר מכל מקום אין נקרא צמר סתם אלא בשם לווז צמר גמלים צמר ארנבים, לפיכך ציצית הנעשה מהם אינן פוטרין את הטלית אלא א"כ הטלית הוא ממין הציצית, כדין ציצית הנעשים משאר מינים.

נכון לזהר שלא להטיל ציצית של פשתים אפילו בבגד של כל שאר המינים, גזירה שמא יטיל גם כן בבגד של צמר, ויעבור משום איסור שעטנז כדלהלן. אבל אם אי אפשר לו רק בציצית של פשתים, מותר. כגון בטלית של פשתן כמבואר להלן⁵³.

אין לעשות כל הד' ציצית אלא ממין אחד⁵⁴, כגון טלית של משי לא יטיל בה קצת הציצית של צמר וקצת משי⁵⁵.

⁴⁸ עיין בארצות החיים סי' זה מסתפק בזה הו"ד להלכה במסגרת זהב על קצשו"ע ובכה"ח סק"ח, אם יוצרים ידי חובה מצמר או שער בעל חי ממא, וכן בפתחי תשובה לאחר שהביא את מה שנתבאר מסיים "והדברים צריכים שיקול בפלס", ובשו"ת תורה לשמה סי' ד' מביא דברי רבינו בחיי (שמות כ"ה ג') דלא מצינו משי בנדבת המשכן שהוא דבר היוצא מן הטמא, וכותב דאם כי יש לחלק בין מלאכת המשכן לציצית מ"מ יש יתרון להעדיף מין טהור.

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם ב

⁵⁰ משום שיש אומרים שאין ציצית של צמר ופשתים פוטרין בבגדים של שאר מינים אלא א"כ יהיו הציצית צמר ופשתים יחדיו דהיינו ב' הומין תכלת וב' הומין פשתים שנאמר צמר ופשתים יחדו גדלים תעשה לך אבל ציצית של צמר לבד או של פשתים לבד אין פוטרין אלא כמינן. שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן ט סעיף ד אולם במ"ב ס"ק ז הביא מא"ר ומעשה רב להקל בזה.

⁵¹ שו"ע ונו"כ שם ג

⁵² מ"ב שם א ובה"ל שם ד"ה רחלים

⁵³ מ"ב שם ח וכתב "ועיין בספר מעשה רב שהגרא"ה היה נ"כ מן המקילין בזה".

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם ג

⁵⁵ מפני שאפשר שלא אמרה תורה שציצית של צמר או פשתים פוטרין בכל המינים אלא כשעושה כל הציצית מהם, אבל קצת ציצית ממין הטלית וקצת מצמר או פשתים, שמא לא צותה התורה והרי זה ספק פסול מן

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

יש אומרים⁵⁶ שמכיון שלמדנו מן התורה שצריך לעשות הציצית ממין הכנף, א"כ צריך שיהיה ג"כ צבעם ממין צבע הכנף, כגון אם הטלית אדומה מטילין לה ציצית אדומים, ואם היא ירוקה מטילין לה ציצית ירוקים⁵⁷. ויש אומרים שלא הקפידה תורה אלא על ממשות הציצית שיהיה ממין ממשות הטלית, אבל הצבע לא הקפידה תורה כלל שיהא דוקא ממין צבע הטלית, וכן הלכה, וכן נוהגין באלו הארצות לעשות ציצית לבנים אפילו בבגדים צבועים⁵⁸.

אמנם משום שאמרו חז"ל (ראש השנה דף יז:): שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור וכתוב (דניאל ז פסוק ט) 'לבושה פתלג חגור כלומר לבושו לבן כשלג. ראוי לכל מדקדק במעשיו לעשות ג"כ הטלית קטן וגדול, לבנים כדי שיהיה יוצא לדברי הכל כשיעשה הציצית לבנים. ומה ששפת הבגד כעין תכלת⁵⁹ או פסים שחורים⁶⁰ בטליתות שלנו אחר עיקר הבגד אנו הולכים⁶¹. ומנהג הספרדים שהטלית כולה לבנה⁶². ואף חוטי התפירות והעטרה בראש הטלית לבנה.

ואם נשתנה צבע הטלית מחמת ישנה או מחמת לכלוך אין בזה חש אולם יש להדר שתהיה הטלית נקיה וחדשה מדין "זה אלי ואנוהו" התנאה לפניו במצוות שתהיה הטלית נאה.

אין חייב⁶³ בציצית אלא דבר הנקרא בגד, דכתיב 'ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם', ובגד הוא כל דבר שדרכו⁶⁴ שנארג באריגה ונעשה בגד, לאפוקי מלבוש של עור שאינו נקרא בגד ואינו חייב בציצית אפילו מדרבנן אפילו יש לו ארבע כנפות⁶⁵.

התורה. ועיין בארצות החיים שכתב דאם עושה שני חומים ממינו ושני חומים מצמר שפיר דמי עיי"ש מילתא במעמא. מ"ב שם יד

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שם ה

⁵⁷ וי"א משום זה אלי ואנוהו. מ"ב שם טו

⁵⁸ רמ"א שם

⁵⁹ מובא בלקט יושר עמ' י"ב שכך נהג התרומת הדשן, וז"ל ענין ג' וזכורני דהוה מהדר לעטרה במליתו אחר משי שהיא צבוע תכלת שקו הימיל בלויא, או שאר בלאו, אבל אשתו נתנה לו טלית שהמשי שלה הוי אדום, ומ"מ היה מברך עליו כמה ימים". ובאליה רבא סק"ה "וזקני הגאון ז"ל היה רגיל בארבע כנפות שקורין בלא"ב וציצית לבנים, וכמדומה שטעמו זכר לתכלת עכ"ל. ומזה תראה שאין חילוק בין שבת לחול, וכן באמת היה לזקני בשבת כמו בחול, ולאפוקי מקיצור של"ה [חולין הל' ציצית ד"ה כתב א"ז] שכתב בזה משמי מה שלא עלה על לבי". ועיין פמ"ג א"א ס"ק ו

⁶⁰ לא מצאתי טעם למה שנהגו פסים שחורים. ואלי הוא זכר לחורבן משום אבילות ציון וירושלים. שו"ר בעין זה בעלי תמר על הירושלמי מסכת סוטה פרק ט הלכה טו

⁶¹ מ"ב שם טז

⁶² בברכ"י שיו"ר ברכה סק"ב, והו"ד בשע"ת סק"ב, וכ"כ בחסד לאלפים (לבעל הפלא יועץ) סק"ג, כה"ח סקט"ז בשם כרם שלמה ועוד. ועיין בבן איש חי פ' נח אות ב' שאין קפידא כמה שמשימים בשפת הבגד כעין תכלת, ובקיצור של"ה מס' חולין הל' ציצית כותב לחלק בין טלית של חול לטלית של שבת שיהיה כולו לבן.

⁶³ שו"ע ונו"כ או"ח י ד

⁶⁴ ולכן גם אם יארוג עור על ידי שימוש בחומים דקים מעור אינו נחשב כבגד. עיין בשו"ת אנ"מ או"ח ח"ב סי' א', ועי"ע שו"ת הר צבי ח"א סי' ט' ושו"ת אז נדברו ח"ז סי' נ"ב ושו"ת להורות נתן ח"ב סי' ג'

⁶⁵ לבוש או"ח י ד

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ולפיכך ירא שמים ימנע מללבוש ציצית מבד סינטטי כגון פוליאסטר, פוליאטילון, אקרילון, דיאולן טרילון, וכדומה, מכיון שיש המדמים אותו לעור⁶⁶. אולם המקילים יש להם על מה לסמוך⁶⁷, ויכולים לברך עליו⁶⁸.

בד מעורב בחוטים טבעיים וגם סנטטיים, הולכים אחר הרוב⁶⁹.

ו. דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר

אף על פי שפתיל תכלת האמור בתורה הוא צמר שעבוע בצבע תכלת, מכל מקום מטילין אותו אפילו בטלית של פשתן מן התורה, מפני שכלאים הותרה בציצית⁷⁰. אבל עכשיו שאין לנו תכלת נמצא שאין אנו מקיימין המצוה בשלמותה לא הותר לנו כלאים⁷¹.

חכמים אסרו⁷² ללבוש טלית של פשתן גזירה שמא יטילו ג"כ בכסות לילה, ונמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה⁷³. ואפילו ציצית של פשתים אסור בטלית של פשתן גזירה שמא יטיל בה ג"כ תכלת, לפיכך אין לעשות כלל טלית של פשתן כיון שהיא פטורה מן הציצית לגמרי.

⁶⁶ עיין בשו"ת מהר"י שטייף האו"ח סי' כ"ח, ובשו"ת הר צבי ואג"מ שם, שו"ת דברי יציב ח"א סי' ג', שו"ת אור לציון ח"א סי' ג', שו"ת אבן ישראל ח"ט סי' א', קובץ תשובות להגר"ש אלישיב שליט"א ח"א סי' א', שו"ת צי"א ח"ב סי' ג', שו"ת אז נדברו ח"ז סי' ג"ב – ג"ד, תשובות והנהגות ח"א סי' ל"ד, שו"ת להורות נתן ח"ב סי' א' – ד' שנשארו ונתנו באריכות רבה בצדדים לכאן ולכאן, ועוד השווהו לענין אם בגד ניילון יקבל טומאה, דעפ"י המבואר ברמב"ם (פ"א דכלים ה"א) דבר הבא מן הים אינו מקבל טומאה, וגם ניילון בכלל דאין נפק"מ בין מי ים למים מנרליים אחרים כנפט וכדו', ומאידך יש לחשוש שמא אינו ממש בגדר דבר הבא מן הים אלא שומן אדמה הוא, ועוד פעמים שמערבבים בו כימיכלים שונים וביניהם גם דברים הבאים מן הצומח, ועוד שמא אף שלענין קבלת טומאה ננקוט שניילון נמי אינו כלל במק"ט, אפשר שלענין חיוב ציצית, כיון שרגילות לעשותו ארוג הרי הוא בכלל שאר מינים החייבים בציצית, ובפרט לדעת השו"ע דשאר מינים דרבנן, והם ריבו כל המינים העשויים והעומדים בעיקרם להנאת בגד.

⁶⁷ אולם יש לזוהר שלא יהיה הבד עם נקבים נקבים מעשה רשת שבשרו נראה תחתיו עד שאילולא שאר בגדיו היה מתבייש לצאת לשוק עם בגד מסוג בד כזה, דאז אינו בכלל כסות כלל, וכמבואר במשנה (כלים פ"ח מ"ט), וע"ע בזה בשו"ת אז נדברו ח"ז סי' נ"ג ושו"ת להורות נתן ח"ב סי' ב'.

⁶⁸ בס' הליכות שלמה פ"ג אות ט"ז, הביא מהגרש"ז אויערבאך לחלק בין בגד העשוי מיריעת ניילון ללא אריגה שהוא פטור מציצית, לבין בגדי ניילון המצויים מעורב הארוג מחומי ניילון שיש לחייבם בציצית אם יש בהם ארבע כנפות. וכן העלו בשו"ת הר צבי ותשובות והנהגות שם.

⁶⁹ מ"ב סי' י ס"ק יא

⁷⁰ ולה"א שזכר רמ"א שם ט בס"א דכל מיני בגדים חייבין מדאורייתא אפילו בהם היה אז מותר לנו מן התורה ציצית של צמר ופשתים יחדיו. מ"ב שם ט ז

⁷¹ מ"ב שם

⁷² שו"ע ונו"כ שם ו ומ"ב יז

⁷³ וטעם נוסף דיש צמר שנראה כעין משי ויבואו להטיל בו ציצית של פשתן שיסברו שהוא משי ויהיה כלאים. ולפ"ז בשאר מינים שאינן משי יש להתיר. מ"ב שם ח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

במה דברים אמורים בזמן שהיה התכלת מצוי, אבל בזמן הזה כיון שאין תכלת מצוי שלא שיידך למגזר שמא יטיל תכלת בטלית של פשתן, לכן אם אי אפשר לו רק בטלית של פשתן יש להתיר להטיל בו ציצית של פשתים⁷⁴. ומותר ג"כ לברך עליו⁷⁵.

⁷⁴ מ"ב שם יז יח וכתב בס"ק ח "ועיין בספר מעשה רב שהנר"א היה ג"כ מן המקילין בזה". ובשער הציון ס"ק כז הביא דהחיי אדם כתב דנתפשט מלית של פשתן וציצית של פשתן על פי הנר"א ז"ל.
⁷⁵ ופשוט דאם יש לו מלית גדול של צמר יברך עליו ויכוין לפטור את זה. מ"ב שם יט